

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Κείμενο 1

[Τα στερεότυπα]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη διδακτορική διατριβή της Μαρίας Μιχάλη με τίτλο «ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ» (Πανεπιστήμιο Αιγαίου -Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών- Τμήμα Μεσογειακών σπουδών- Ιούλιος 2019).

Το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα ορίζει τα στερεότυπα ως μια γενικευτική άποψη ή προκατάληψη για τα χαρακτηριστικά ή τους ρόλους που «πρέπει» να έχουν ή να υιοθετήσουν τα άτομα μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας (λ.χ. ο πατέρας είναι υπεύθυνος για την οικονομική εξασφάλιση της οικογένειας, η μητέρα είναι υπεύθυνη για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών).

Ο Pickering¹ ορίζει τα στερεότυπα ως έναν τρόπο να παρουσιάζονται και να αξιολογούνται άτομα με σταθερούς και άκαμπτους όρους. Τα στερεότυπα αναπαράγουν άνισες κοινωνικές σχέσεις και περιορίζουν την αυτενέργεια και την κοινωνική θέση των ατόμων που αποτελούν στόχο. Πιο συγκεκριμένα, τα στερεότυπα περιστρέφονται γύρω από ένα υποτιθέμενο χαρακτηριστικό της κοινωνικής ομάδας (λ.χ. γυναίκες, άντρες, νέοι/ες) ή της τάξης (λ.χ. συντηρητικοί, προοδευτικοί) στην οποία αναφέρονται, με αποτέλεσμα τα άτομα να μην αντιμετωπίζονται με τα δικά τους ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά αλλά μέσα από γενικές ομογενοποιημένες κατηγορίες στις οποίες η βιολογία, η εθνικότητα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ηλικία κ.λπ, φαίνονται να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Τέτοιες εικασίες καθορίζονται με βάση το χαρακτηριστικό εκείνο που είναι ευρέως πιο διαδεδομένο για κάθε κατηγορία, με αποτέλεσμα να φαίνονται οι κατηγορίες αδιαμφισβήτητες και αμετάβλητες. Με λίγα λόγια, τα στερεότυπα αποτελούν μια άκαμπτη και απόλυτη μορφή πολιτισμικής εκπροσώπησης που δημιουργεί φραγμούς μεταξύ των ανθρώπων τοποθετώντας τους σε κατηγορίες με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Επίσης, ο Pickering αναφέρει ότι τα στερεότυπα στηρίζουν τις υπάρχουσες δομές εξουσίας και όσοι/ες τα δικαιώνουν συνήθως θεωρούν ότι βρίσκονται σε θέσεις μεγαλύτερης εξουσίας από αυτούς τους οποίους/τις οποίες αυτά αναφέρονται.

Ουσιαστικά τα στερεότυπα αποτελούν μια ουσιοκρατική αντίληψη των ταυτοτήτων των ατόμων, καθώς τα άτομα αντιμετωπίζονται με βάση εικαζόμενα χαρακτηριστικά της κατηγορίας στην οποία τοποθετούνται (λ.χ. γυναίκα) και παρουσιάζονται θεμελιωδώς όμοια μεταξύ τους, αλλά και θεμελιωδώς διαφορετικά από μέλη άλλων ομάδων. Επομένως, τα άτομα ομαδοποιούνται

1 Pickering, M. (2015). Stereotyping and Stereotypes.

και κατηγοριοποιούνται με βάση στερεοτυπικές γενικεύσεις και αντιλήψεις και δεν λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά τους.

Κείμενο 2

Διαφέρω άρα υπάρχω

Κείμενο του Πλάτωνα Ριβέλλη αντλημένο από την ιστοσελίδα <https://www.rivellis.gr> και δημοσιευμένο στις 7-3-96.

Οι διαφορές, που διαπιστώνω πως με διακρίνουν από τους συμπατριώτες μου, δεν καταφέρνουν να με τοποθετήσουν στο περιθώριο. Πιθανόν γιατί το τελευταίο χρειάζεται ένα κέντρο, για να καθοριστεί. Κι αυτό δεν μπορώ να το ορίσω.

Δεν παύουν όμως να μου γεννούν ενοχές για την αδυναμία μου. Αδυναμία μου να ενταχθώ στην ελληνική πραγματικότητα. Να χαρώ, για παράδειγμα, τα σύγχρονα ελληνικά τραγούδια, να παρακολουθήσω τον ελληνικό κινηματογράφο τέχνης, να πω καφέ φραπέ, να παθιαστώ με τον αθλητισμό, να συγκινηθώ με το Βυζάντιο, να γελάσω με τους Μήτσους, να θεωρήσω τη φυλή μας ανώτερη των άλλων, να μισήσω τους Τούρκους, να νοιώσω προδομένος ως Έλληνας, και, τώρα τελευταία, εθνικά ταπεινωμένος. Πιστεύω μάλιστα πως, αν νικούσα την αδυναμία μου αυτή, θα ένοιωθα σαν το ψάρι στο νερό και πως η ταύτισή μου με το περιβάλλον θα μου εξασφάλιζε ασφάλεια και ηρεμία.

Το γεγονός βέβαια ότι δεν πετυχαίνω τέτοια νίκη, ίσως να μην οφείλεται μόνον σε αδυναμία, αλλά και σε μιαν ύπουλη αλαζονεία που με σπρώχνει να ξεχωρίσω. Και όταν δεν καταφέρνω κάτι τέτοιο με τις ικανότητές μου, ίσως το πετυχαίνω με την υπογράμμιση των διαφορών μου. Έτσι ακριβώς όπως ένας ανάπηρος, που ανάγει την αναπηρία του σε ιδιαιτερότητα και χαιρέται ακόμα και με την αμηχανία που αυτή προκαλεί στο περιβάλλον του.

Αν όμως για λίγο προσπαθήσω να παραμερίσω τις ενοχές μου αναλαμβάνοντας την υπεράσπιση του εαυτού μου, ίσως καταφέρω να με μεταπείσω και να υποστηρίξω ότι τα πράγματα που είναι σημαντικά για τον καθένα μας διαφέρουν. Πως η παιδική μας ηλικία συνιστά του καθενός τη ρίζα. Κι ότι παράδοση αποτελούν εκείνα που τον καθένα συγκινούν και ηδονή όσα τον ταράζουν. Και πως ο καθένας έχει το δικαίωμα να νοιώθει από άλλα πράγματα ταπεινωμένος ή θυμωμένος.

Ξέρω ότι ακούγεται όλο και συχνότερα από πράγματι καλοπροαίρετους ανθρώπους η προτροπή να τονίζουμε όσα μας ενώνουν και όχι όσα μας χωρίζουν. Ίσως όμως να είναι κι αυτό επικίνδυνο. Γιατί οδηγεί σε ομαδοποιήσεις και αποκλεισμούς. Δεν χρειάζεται να τονιστεί τίποτε άλλο παρά η ιδιαιτερότητα κάθε ατόμου και ο σεβασμός και θαυμασμός που της αρμόζει και της

οφείλουμε. Άλλωστε αυτά που μας ενώνουν δεν θα είχαν αξία, αν δεν υπήρχαν εκείνα που μας χωρίζουν.

Γι αυτό θα πρότεινα να κρεμαστεί σε κάθε σχολική τάξη μια φωτογραφία της Γης, όπως αυτή που τη δείχνει από ψηλά να αιωρείται στο σύμπαν. Έτσι, για να συνηθίζουμε από μικροί, πως η κοινή μας μοίρα είναι αυτή που μας ενώνει και οι χιλιάδες μικροδιαφορές αυτές που μας κάνουν ιδιαίτερους, άρα σημαντικούς.

Κείμενο 3

ΕΞΙΣΩΣΕΙΣ

Το ποίημα του Χάρη Μελιτά ανήκει στη συλλογή «4 ενοχές» από τις εκδόσεις Μανδραγόρας, 2021.

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι.

Έξω οι άστεγοι
οι άνεργοι
οι πρόσφυγες
οι διψασμένοι
στα μπαλκόνια της βροχής
οι κλειδωμένοι
στα βαγόνια της ψυχής
οι διμοιρίες των γυμνών
οι μάνες απορρίμματα
οι κόρες εργαλεία.

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι.

Έξω οι ξεχασμένοι
στον λαβύρινθο
οι χωνεμένοι
σε καλούπια ατελή
οι στερημένοι
ενυπόθηκο φιλί
οι ιχνηλάτες των βυθών
οι φέροντες
το περιβραχιόνιο

του έρποντος θανάτου.

Κατά τα άλλα

προφανώς είμαστε όλοι ίσοι.

Τι μαστορεύει

στο μυαλό μου ο Προκρούστης²;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις σε 70 περίπου λέξεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας στο τέλος του Κειμένου 2: «η κοινή μας μοίρα είναι αυτή που μας ενώνει και οι χιλιάδες μικροδιαφορές αυτές που μας κάνουν ιδιαίτερους, άρα σημαντικούς» αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α.. Να σχολιάσεις με συντομία την αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 2 σε σχέση με το θέμα του και τη θέση που φαίνεται να παίρνει ο αρθρογράφος σε αυτό. (μονάδες 6)

β. Στην δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις και να εξηγήσεις τους λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Ο επιστημονικός λόγος προσδιορίζεται από την κυριολεκτική χρήση της γλώσσας, την επίκληση στην αυθεντία, τους ορισμούς, την προτίμηση στην παθητική σύνταξη έναντι της ενεργητικής και από το στοιχείο ότι είναι αναλυτικός. Να επιβεβαιώσεις καθένα από τα παραπάνω γνωρίσματα με μια αναφορά στο Κείμενο 1.

2 Προκρούστης : ήταν μυθικός ληστής. Προσκαλούσε κάθε διαβάτη να ξαπλώσει σε ένα σιδερένιο κρεβάτι, γνωστό ως Προκρούστειος κλίνη. Αν το θύμα ήταν ψηλό κι εξείχε από το κρεβάτι, ο Προκρούστης έκοβε το περίσσιο τμήμα του σώματός του. Αντιθέτως, αν το θύμα ήταν πιο κοντό, τότε τραβούσε τα άκρα του μέχρι να φτάσουν στο μήκος του κρεβατιού.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την στάση απέναντι στην ισότητα που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας στην ερμηνεία σου τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη θέση του ποιητικού υποκειμένου (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15